

معاونت امور توانبخشی

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی و نگهداری سالمندان (توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی سالمندان)

۱۳۹۱

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز شبانه روزی توانبخشی و مراقبتی سالمندان
(ظرفیت ۵۰ نفر)

ماده ۱

تعاریف اختصاصی

۱-۱: سالمند

به فردی اطلاق می گردد که دارای ۶۰ سال و بالاتر باشد. از نظر سنی به سه گروه سالمند جوان (۶۰-۷۰ سال)، سالمند میانسال (۷۱-۸۰ سال) و سالمند پیر (۸۱ به بالا) تقسیم می گردند و از نظر میزان وابستگی به ۳ گروه سالمندان دارای حداقل بستگی، وابستگی، نسبت و حداکثر وابستگی تقسیم می شوند.

۱-۱-۱: سالمند با حداقل وابستگی سالمندی است که در انجام فعالیتهای روزمره زندگی (ADL) حداقل نیاز به کمک و نظارت ردا داشته باشد و طبق مقیاس بارتل دارای نمره ۷۵-۹۹ م باشد.

۱-۲: سالمند با وابستگی نسبی سالمندی است که در انجام بعضی و بخشهایی از فعالیتهای روزمره زندگی خود نیاز به کمک دارد و طبق شاخص بارتل دارای نمره ۷۴-۵۰ م باشد.

۱-۱-۲: سالمند با حداکثر وابستگی: سالمندی است که در انجام فعالیت های روزمره زندگی (ADL) بیشترین میزان نیاز به کمک و نظارت ردا داشته باشد و طبق مقیاس بارتل دارای نمره ۴۹-۰ م باشد.

۱-۱-۴: سالمند دارای نیازهای خاص: سالمندی است با حداکثر وابستگی که از لحاظ جسمی، حسی و شناختی دارای نیازهای ویژه ای از نظر مراقبت، مداخلات درمانی و توانبخشی باشد.

۱-۲: مرکز شبانه روزی توانبخشی و مراقبتی سالمندان

به مکانی گفته می شود که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تأسیس و تحت نظارت آن به سالمندان واجد شرایط در تمام ساعات شبانه روز خدمات مراقبتی - توانبخشی ارائه می گردد.

ماده ۲

شرایط تخصصی متقاضی (مؤسس)

۲-۱: دارا بودن مدرک دکترای پزشکی (عمومی یا تخصصی) یا حداقل تحصیلات کارشناسی در رشته های پرستاری - فیزیوتراپی - کاردرمانی - مددکار اجتماعی - مدیریت توانبخشی - روانشناسی - مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی و بهداشت عمومی

تبصره: در مواردیکه موسس شخصیت حقوقی باشد باید حداقل یکی از اعضای هیئت مدیره دارای شرایط عمومی و تخصصی متقاضیان دریافت موافقت اصولی باشد.

ماده ۳

شرایط تخصصی مسئول فنی

دارا بودن مدرک تحصیلی دکترای پزشکی (عمومی یا تخصصی) یا حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد در رشته های پرستاری - فیزیوتراپی - کاردرمانی - مددکاری اجتماعی - مدیریت توانبخشی - روانشناسی - مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی با سه سال سابقه کار در کلان شهرها و مدرک کارشناسی در رشته های مذکور با ۵ سال سابقه کار در سایر نقاط کشور.

تبصره ۱: متخصصین طب سالمندی، پزشکان دوره دیده طب سالمندی و کارشناسان ارشد دوره دیده سالمندشناسی در اولویت قرار دارند.

تبصره ۲: حضور مسئول شیفت در رشته پرستاری با حداقل مدرک کارشناسی در خارج از ساعات اداری (شیفت عصر و شب) الزامی است.

ماده ۴

ضوابط پذیرش و شرایط ترخیص

۴-۱: ضوابط پذیرش

۴-۱-۱: حداقل سن جهت پذیرش ۶۰ سال می باشد.

۴-۱-۲: سالمندان با بیماری روانی مزمن که بیماری آنان قبل از ۶۰ سالگی بروز کرده باشد در این مراکز پذیرفته نخواهند شد.

۴-۱-۳: اخذ رضایت نامه کتبی از سالمند، در صورتیکه بنا به تشخیص پزشک مرکز از سلامت روان برخوردار باشد یا قیام ولی قانونی وی در موقع پذیرش الزامی است.

تبصره ۱: در زمان پذیرش، داشتن نوار قلب و عکس رادیولوژی از قفسه سینه و نتیجه آزمایشات کامل کلینیکی برای تست ابتلا به هیپاتیت، ایدز و سل ضروری میباشد.

تبصره ۲: در موارد پذیرش اضطرار گروه هدف (معرفی از مراجع قضایی و...) تا کسب نتایج آزمایشات، فرد سالمند باید با استناد در اتاق قرنطینه تحت مراقبت قرار گیرد.

۴-۲: شرایط ترخیص

۴-۲-۱: رسیدن به سطحی از توانمندی جهت زندگی در سطح خانواده و اجتماع

۴-۲-۲: فراهم بودن بستر مناسب در خانواده از طریق ارتباط فعال و موثر آنان با رای بازگشت و تداوم حضور سالمند در خانواده

۴-۲-۳: فراهم بودن شرایط تداوم توانبخشی از طریق مراکز روزانه آموزشی و توانبخشی سالمندان و ارائه خدمات مراقبتی توانبخشی در منزل

تبصره ۳: مراکز ملزم به تلاش در جهت فراهم نمودن بستر مناسب جهت تحقق شرایط ترخیص برای گروه هدف و ارائه گزارش فصلی در این خصوص به اداره بهزیستی شهرستان و استان می باشند.

تبصره ۴: بدیهی است در صورتی که فرد سالمند /قیم قانونی یا خانواده وی متقاضی ترخیص از مرکز باشند، مرکز می بایست نسبت به ترخیص سالمند اقدام نماید.

ماده ۵

خدمات آموزشی، توانبخشی و مراقبتی

۵-۱: اقدامات پزشکی و پرستاری

- به مجموعه ای از خدمات بهداشتی درمانی و پرستاری اطلاق می گردد که به سالمندان ارائه می شود تا از عوارض ناشی از افزایش سن و تغییرات فیزیولوژیک بدن بکاهد و تا حد امکان باعث کاهش و یا به تعویق انداختن معلولیت های ناشی از اختلالات دوران سالمندی شود و یا در جهت درمان بیماریهای موجود اقدام نماید.
- ویزیت دوره ای پزشک عمومی حداقل یکبار در ماه
- خدمات مراقبتی مهارتی و پرستاری ۲۴ ساعته و انجام هرگونه ترزیقات و سرم درمانی و...
- کنترل علائم حیاتی حداقل یکبار در روز
- ارجاع به موقع به مراکز بیمارستانی

۵-۲: اقدامات توانبخشی

۵-۲-۱: اقدامات توانبخشی

مجموعه خدمات فیزیوتراپی، کاردرمانی می باشد که در جهت ارتقاء کیفیت زندگی سالمند به صورت تیمی توسط افراد مجرب و آموزش دیده انجام می شود.

- ارائه خدمات فیزیوتراپی حداقل ۴ جلسه در ماه برای هر سالمند
- ارائه خدمات کاردرمانی حداقل ۴ جلسه در ماه برای هر سالمند

تبصره ۱: با توجه به محدودیت جلسات ارائه خدمات توانبخشی و نیاز مسلم سالمندان جهت بهره وری از خدمت در بازه زمانی بیشتر، بخشی از تمرینات و فعالیت های درمانی برای سالمندان با حداقل وابستگی و سالمندان با وابستگی نسبی با نظر کارشناس مربوطه می تواند به صورت گروهی در قالب کلاس آموزشی بند ۴-۲-۵ این دستورالعمل صورت پذیرد.

۲-۲-۵: اقدامات توانبخشی حرفه ای

فرایندی است که طی آن توانمندیهای حرفه ای سالمندان کشف و تقویت گردیده و در جهت ارتقاء عملکردهای جسمی، ذهنی و اجتماعی آنان مورد استفاده قرار می گیرد.

- استفاده از امکانات آموزشی حداقل ۸ ساعت در هفته جهت هر یک از سالمندان با حداقل وابستگی
- استفاده از امکانات آموزشی حداقل ۴ ساعت در هفته جهت هر یک از سالمندان با وابستگی نسبی

۳-۲-۵: اقدامات توانبخشی اجتماعی

به مجموعه خدمات مددکاری و روانشناسی که جهت افزایش سازگاری اجتماعی سالمند در حل مشکلات اجتماعی ارائه می گردد.

- تشکیل کلاس های گروهی مددکاری و روانشناسی حداقل ۴ بار در ماه برای سالمندان با حداقل وابستگی و سالمندان با وابستگی نسبی
- مشاوره فردی مددکاری و روانشناسی حداقل ۳ بار در ماه برای سالمندان با حداقل وابستگی و سالمندان با وابستگی نسبی نیازمند به مشاوره فردی و در صورت لزوم خانواده آنان
- مشاوره فردی مددکاری و روانشناسی حداقل ۳ بار در ماه بر بالین سالمندان با حداکثر وابستگی و سالمندان دارای نیاز خاص

تبصره ۲: بدیهی است ارائه خدمات مددکاری و روانشناسی با توجه به نیاز سالمند میباشد و میتواند در سالمندان با حداقل وابستگی و سالمندان با وابستگی نسبی با نظر کارشناس مربوطه به صورت گروهی در قالب کلاس آموزشی بند ۴-۲-۵ این دستورالعمل صورت پذیرد.

۴-۲-۵: اقدامات توانبخشی آموزشی

به مجموعه آموزش هایی اطلاق می شود که طی آن اصول زندگی سالم برای سالمندان نظیر مراقبت های شخصی، پیشگیری از عوارض دوران سالمندی، باز آموزی مهارتهای خودیاری و مهارتهای ارتباطی، مهارت استفاده از وسایل کمک توانبخشی، پرهیز از رفتارهای پرخطر، تغذیه سالم، هنردرمانی و ... توسط اعضای تیم توانبخشی به صورت گروهی یا انفرادی با هدف بهبود ارتقاء مهارت ها در انجام فعالیت های روزمره، ابزاری زندگی و مراقبت های فردی ارائه می شود.

- تشکیل کلاس های آموزشی حداقل هفته ای ۵ روز برای هر یک از سالمندان با حداقل وابستگی
- تشکیل کلاس های آموزشی حداقل هفته ای ۲ روز برای هر یک از سالمندان با وابستگی نسبی

- آموزش و بازآموزی مهارت های خود یاری، مهارت استفاده از وسایل کمک توانبخشی و ... بر بالین جهت سالمندان با حداکثر وابستگی و سالمندان دارای نیاز خاص

۵-۳: اقدامات فوق برنامه

خدمات فوق برنامه شامل فعالیت های ورزشی، تفریحی، فرهنگی و برگزاری برنامه های مرتبط با مناسبت ها و ایام خاص می باشد.

- برگزاری مناسبت ها حداقل ۲ بار در ماه

تبصره ۳: مسئول فنی مرکز می بایست به نحوی برنامه ریزی نماید که کلیه سالمندان با توجه به مشکلات حرکتی، حسی، شناختی، ... و نیز علاقمندی آنان بتوانند از برنامه های مرکز بهره مند گردند.

۵-۴: اقدامات مراقبتی غیرمهارتی

- بهداشت و نظافت شخصی بصورت روزانه و استحمام حداقل دو بار در هفته

- شستشوی البسه، ملحفه و حداقل دو بار در هفته

- در صورت لزوم تهیه البسه مناسب و درخور شرایط سالمند حداقل دو دست در سال

تبصره ۴: رعایت بندهای فوق منوط به تثبیت وضعیت سالمند می باشد، بالطبع در موارد سالمندان دارای نیاز های خاص با نظر متخصصین ذیربط و اولویت تامین رفاه سالمند شرایط متفاوت خواهد بود.

ماده ۶

شرایط و تعداد نیروی انسانی

۶-۱: نیروی انسانی تخصصی

۶-۱-۱: مسئول فنی در ساعات اداری

۶-۱-۲: پزشک عمومی ترجیحاً دارای دیپلم دانشگاهی طب سالمندی یک نفر ۲ روز در هفته در یک شیفت کاری

۶-۱-۳: روانشناس با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی یک نفر ۳ روز در هفته

۶-۱-۴: مددکار با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی یک نفر ۳ روز در هفته

۶-۱-۵: کارشناس تغذیه یک نفر (مشاوره و درج در پرونده دربدو ورود و مشاوره دوره ای هر ۳ ماه یکبار)

۶-۱-۶: پرستار با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی یک نفر در تمام ایام هفته به ازای هر شیفت

۶-۱-۷: کلودان پرستاری یا بهیار و یا نیروی انسانی با مدرک معادل معتبر یک نفر در هر شیفت در تمام ایام هفته

تبصره ۱: در شیفت صبح با توجه به حضور مسئول فنی و پرستار، حضور کلودان پرستاری یا بهیار ضروری نمی باشد اما در شیفت عصر و شب، حضور نیروی انسانی کلودان پرستاری یا بهیار الزامی است.

۶-۱-۸: مراقب (کمک بهیار) که دوره آموزشی تئوری و عملی را گذرانده باشد به ازای هر ۷ نفر سالمند وابسته به تخت

یا ۱۰ نفر سالمند مستقل ۱ نفر در هر شیفت

تبصره ۲: انطباق جنسیتی مراقبین با سالمندان الزامی است.

۹-۱-۶: فیزیوتراپیست با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی یک نفر ۲ روز در هفته روزانه حداقل ۴ ساعت

۱۰-۱-۶: کارشناس کاردرمانی با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی یک نفر ۲ روز در هفته روزانه حداقل ۴ ساعت

تبصره ۳: در مناطق محروم از نظرنیروی انسانی کارشناس فیزیوتراپی یا کاردرمانی و یا در موارد خاص از جمله مرخصی فیزیوتراپیست یا کارشناس کاردرمانی و نبود جانشین برای هر یک از آنها با هماهنگی بهزیستی استان، وظایف به گروه دیگر منتقل شود.

تبصره ۴: کلیه مراکز ملزم به داشتن پزشک آنکال (در زمانهای عدم حضور پزشک در مرکز) می باشند.

تبصره ۵: حضور مدد کار و روانشناس در مرکز می بایست به گونه ای هماهنگ شود که ۶ روز هفته را پوشش دهند.

۲-۶: نیروی انسانی غیر تخصصی

۲-۲-۶: آشپز یک نفر

۳-۲-۶: کمک آشپز یک نفر

۴-۲-۶: خدمه یک نفر

تبصره ۶: در مراکز با ظرفیت بالاتر از ۵۰ نفر تعداد نیروی انسانی متناسب با تعداد سالمندان افزایش می یابد.

تبصره ۷: در مراکز با ظرفیت اسمی بالاتر از ۵۰ نفر، به نیروی انسانی غیر تخصصی، یک نفر نیروی انسانی نگهدارنده یا سرایدار اضافه می گردد.

ماده ۷

شرح وظایف نیروی انسانی

۱-۷: شرح وظایف پزشک:

- ویزیت و دستور انجام آزمایشات، رادیوگرافی، سونوگرافی
- دارو درمانی و تعیین خط مشی درمانی
- نظارت بر اجرای درمان های پزشکی و نحوه استفاده از لوازم بهداشتی
- آموزش فرد در زمینه مسائل بهداشتی و درمانی
- ارجاع برای اقدامات پزشکی تخصصی در صورت نیاز
- مستندسازی اقدامات در پرونده پزشکی

۲-۷: شرح وظایف بهیار

- انجام امور مراقبت طبق دستور پرستار
- تأمین نیازهای مراقبتی سالمندان وابسته شامل: نظارت و کمک به مراقب در حمام دادن
- تغذیه سالمندانی که دارای لوله معده هستند با نظارت پرستار
- تنقیه بنا به دستور پزشک و با نظارت پرستار
- تعویض کیسه کلتومی

- گرفتن نمونه های آزمایشگاهی شامل ادرار - مدفوع و خلط تحت نظارت پرستار
- استفاده از کیسه آب گرم و یخ در حفظ درجه حرارت طبیعی بدن
- مراقبت در حفظ نظم و نظافت
- آماده کردن وسایل لازم جهت امور مراقبتی توسط پرستار (مانند وسایل پانسمان و ...) و جمع آوری آنها پس از اتمام کار ، شستشوی وسایل و در صورت لزوم استریل کردن آنها
- آماده کردن بیمار برای معاینه پزشکی شامل : برقراری ارتباط ، دادن وضعیت مناسب به بیمار ، حفظ محیط مناسب برای معاینه ، بوداشتن پوشش و در معرض قرار دادن عضو مورد معاینه ، در دسترس قرار دادن وسایل مورد نیاز جهت معاینه
- کنترل و تحویل البسه ، ملحفه ، پتو ، روتختی و از مسئول رختشویخانه
- کنترل مواد شوینده و تسهیل در تحویل آن
- پیشگیری از بروز حوادث احتمالی در حفظ امنیت بیمار
- کمک در امر توانبخشی سالمند طبق دستور تیم توانبخشی
- انجام سایر امور محوله طبق دستور ما فوق

۳-۷: شرح وظایف مراقب

- اعلام هرگونه تغییر در وضعیت جسمی یا روانی سالمند از جمله ایجاد قرمزی ، کبودی ، تورم ، نقاط دردناک ، و شکایت ها و مشکلات سالمند به مافوق
- کمک و یا انجام جابه جایی سالمند دارای ناتوانی
- کمک و یا انجام کلیه امور شخصی سالمند (غذا خوردن ، لباس پوشیدن ، استحمام ، شستن دست و صورت ، مسواک زدن ، شستن دندان مصنوعی ، توالت رفتن ، به خود رسیدن)
- مرتب کردن البسه ، ملحفه و وسایل شخصی سالمند (حوله ، لیف ، مسواک ، شانه و ...)
- کمک به سالمندانی که به هنگام راه رفتن تعادل ندارند.
- تعویض پوشک سالمندان طبق برنامه زمان بندی و در صورت لزوم با توجه به دستور مافوق ، تعویض خارج از نوبت
- دادن لگن و لوله به سالمندان در صورت نیاز ، ضد عفونی کردن آن پس از هر بار استفاده و مرتب نکه داشتن محل نگهداری لگن ها
- جمع آوری البسه ، روبالشتی ، ملحفه جهت شستشو به رختشویی
- شستشو و نظافت مددجویان پس از گرفتن لگن و یا به هنگام تعویض پوشک
- ضد عفونی کردن تخت و تجهیزات سالمند در نظافت های دوره ای و هم چنین پس از فوت و یا ترخیص وی
- هماهنگی و کمک به سالمند جهت حضور و شرکت در برنامه های فرهنگی تفریحی در داخل و خارج از مراکز و انجام کلیه وظایف مربوطه
- همکاری لازم با تیم توانبخشی در خصوص انجام ماساژ ، ورزش ، تحرک بدنی ، گپ و گفتگو و طبق دستور اعضای تیم
- تحویل گرفتن بخش از مراقب شیفت قبل طبق ضوابط و در غیر اینصورت گزارش به مافوق

▪ حفظ ظاهر مناسب (پوشیدن یونیفورم مناسب و تمیز)

▪ حفظ و نگهداری اموال اختصاصی هریک از سالمندان مانند لیوان ، حوله ، لیف ، شانه ، دمپایی و ...

تبصره : صاحب امتیاز مرکز موظف است پس از تثبیت وضعیت مراقبین و انعقاد قرارداد ، هماهنگی لازم جهت آموزش آنان را با شرکت در دوره های آموزشی در زمینه های مختلف رعایت بهداشت، نحوه مراقبت از بیمار، انجام کمک های اولیه، پانسمان و خدمات اولیه بهیاری از طریق مراجع دانشگاهی ذیصلاح یا سازمان نظام پرستاری به انجام رساند .

۴-۷ : شرح وظایف پرستار

▪ تحویل دادن بخش ها و ارائه گزارش کتبی به پرستار شیفت بعد در هر شیفت کاری

▪ ارزیابی سلامت سالمندان ، اعلام کتبی هرگونه تغییر به مسئول تیم توانبخشی

▪ نظارت بر بهداشت عمومی مرکز

▪ نظارت بر سلامت تجهیزات پرستاری و اعلام به موقع جهت رفع کمبودها و نواقص

▪ نظارت بر کلیه امور مراقبتی سالمندان از جمله حمام کردن - غذاخوردن و ...

▪ انجام اقدامات پرستاری شامل کنترل فشارخون ، علائم حیاتی ، بصورت روزانه و ثبت آن و در صورت لزوم پانسمان ، تعویض سونداژ ، تزریق آمپول ، سرم و ...

▪ کنترل نظارت و ارزشیابی دارو درمانی با توجه به افزایش استعداد ابتلا به عوارض دارویی در سالمندان

▪ مشاوره ، آموزش و انجام مداخلات در الگوی دفع طبیعی

▪ ثبت اقدامات انجام شده و تعیین برنامه های مراقبتی و تکمیل پرونده

▪ کنترل تاریخ مصرف داروها

▪ تقسیم کار مراقبین و بهیاران مرکز و نظارت بر نحوه کار آنان

▪ اهنمایی و آموزش در رعایت بهداشت فردی در کلیه سیستم های بدن سالمندان و پرسنل مرکز

▪ ارزیابی وضعیت سالمندان و ثبت در پرونده آنان و اعلام کتبی هرگونه تغییر به مسئول تیم توانبخشی

▪ مستند سازی کلیه اقدامات در پرونده پرستاری

۵-۷ : شرح وظایف روانشناس

▪ تشکیل پرونده روانشناسی شامل:

○ ارزیابی وضعیت خانوادگی

○ ارزیابی خصوصیات فردی (تأهل - سواد سالمند و بستگان نزدیک)

○ ارزیابی سلامت روانی به کمک تست های مربوطه و ثبت نتایج در پرونده روانشناسی

▪ مشاوره با فرد سالمند و خانواده

▪ ایفای نقش تسهیل گری در ایجاد ارتباط مستمر بین خانواده و مرکز نگهداری

▪ حضور مؤثر در تیم توانبخشی مرکز در خصوص ارزیابی دوره ای وضعیت روانی فرد

▪ حضور در پذیرش اولیه سالمند و تشریح شرایط مرکز برای فرد سالمند و خانواده جهت پذیرش شرایط جدید.

- تشخیص به موقع اختلالات روانی و رفتاری سالمندان و ارجاع صحیح آنان در صورت لزوم .
- آموزش به پرسنل مرکز در خصوص شیوه برقراری ارتباط با فرد سالمند بر اساس ویژگی های روانشناختی سالمندان مانند نقایص حسی یا مشکلات عاطفی
- آماده سازی سالمند برای پذیرش صحیح فرآیند مرگ از طریق گفتگو و اراج‌شناخت مثبت
- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و فعال سازی افراد سالمند
- غربالگری و دسته بندی افراد سالمند براساس شرایط روانی آنها (مانند ابتلای به آلزایمر یا اختلالات نوروتیک)
- مستندسازی اقدامات در پرونده روانشناسی

۶-۷: شرح وظایف مددکار اجتماعی

- رعایت موازین و ضوابط حرفه ای و اداری
- رعایت سیاست ها ، ضوابط و دستورالعمل های سازمان بهزیستی
- برقراری ارتباط نزدیک و مبتنی بر اعتماد و محبت با سالمندان
- تشکیل پرونده اجتماعی جهت سالمندان و ثبت اطلاعات و وقایع
- تعامل و همکاری مداوم با مسئول فنی و کارشناسان و مراقبین
- شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت سالمندان
- برگزاری کلاسهای آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای سالمندان برای همکاران و خانواده سالمندان
- انجام اقدامات لازم به منظور روشن نمودن وضعیت سالمندان مجهول الهویه و اخذ مدارک جهت آنها
- بررسی و فراهم سازی زمینه در خانواده برای ترخیص سالمندان واجد شرایط
- فراهم سازی شرایط تسهیل و تسریع ملاقات سالمندان با خانواده
- ایجاد ارتباط حرفه ای براساس اصول و ارزشهای مددکاری با سالمندان مرکز
- ایجاد زمینه برای مشارکت دادن سالمندان در فعالیت های دورن مرکز
- ایجاد زمینه در خصوص شرکت دادن سالمندان در مجامع عمومی ، مراسم مختلف و برنامه های تفریحی
- انجام امور مرتبط با سالمندان فوت شده در مرکز
- راهنمایی فرد مددجو برای بهره مندی از خدمات سایر سازمان های حمایتی
- مستندسازی اقدامات در پرونده اجتماعی

۷-۷: شرح وظایف فیزیوتراپیست

- راهنمایی سالمند یا مراقب سالمند جهت آماده شدن و به منظور استفاده از اعمال فیزیوتراپی
- بکارگیری وسایل فیزیوتراپی بسته به نوع نیاز سالمند از جمله اولتراسوند، اشعه مادون قرمز و...
- آموزش نحوه استفاده از وسایل مکانوتراپی نظیر پارالل، دوچرخه ثابت و ...
- بازآموزی راه رفتن در صورت نیاز

- ایجاد حس همکاری سالمند جهت ادامه و پیگیری برنامه فیزیوتراپی و در صورت لزوم هماهنگی با روانشناس مرکز در این زمینه
- انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه درمان توانبخشی سالمند
- ارجاع برای خدمات توانبخشی تخصصی در صورت نیاز
- ارزیابی سالمندان در خصوص نحوه انجام کارهای روزمره و تجویز برنامه فیزیوتراپی با هماهنگی تیم توانبخشی
- بازدید و بررسی دستگاههای فیزیوتراپی از نظر ایمنی
- تعیین میزان دامنه حرکتی مجاز برای سالمند و آموزش نحوه انجام آن به مراقب وی و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از انجام ورزشهای نامناسب
- تعیین نحوه و زمان وضعیت دهی و جابجایی سالمندان تخت گرا به مراقبین و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از بی حرکتی و وضعیت دهی نامناسب اندامها
- آموزش کادر مراقبت در خصوص مشکلات حرکتی سالمندان و عوارض و پیامدهای بی حرکتی آنان و نحوه پیشگیری از آن
- آموزش نحوه استفاده از وسایل کمکی نظیر عصا، واکر، ویلچر و...
- آموزش فعالیت های ورزشی گروهی سالمندان
- همکاری تیمی جهت تهیه بروشور، پمفلت آموزشی، کتابچه و ... بمنظور آموزش آسان سالمند و کادر مراقبتی
- تکمیل پرونده شامل ارزیابی اولیه، دوره های و طراحی و انجام مداخلات تخصصی
- نظارت بر ارگونومی محیط، لوازم و تجهیزات با همکاری کارشناس کاردرماری
- مستندسازی اقدامات در پرونده توانبخشی

۷-۸: شرح وظایف کارشناس کاردرماری

- ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی ها و ناتوانایی های سالمند
- ارائه آموزش های لازم برای دستیابی مجدد به مهارت ها و کسب استقلال فردی
- آموزش و تقویت مهارت های لازم در ADL و IADL
- آموزش استفاده از تکنیک های تطابقی جهت جبران ناتوانایی های فرد سالمند
- ساپورت و حمایت سالمند از نظر سایکوسوشیال
- حفظ و تقویت عملکرد، قدرت عضلانی و تحرک فیزیکی در قالب تکنیک های تمرین درمانی و فعالیت های هدفمند
- تجویز وسایل کمکی
- آموزش نحوه استفاده از وسایل کمکی نظیر عصا، واکر، ویلچر و...
- آموزش اصول جابجایی به سالمند و مراقب وی
- تجویز و ساخت اسپلینت و در صورت عدم امکان، ارجاع به مراکز تخصصی توانبخشی
- ارزیابی و تقویت مهارت های حرفه ای
- تقویت مهارت های شناختی، قدرت انگیزه، افزایش تحمل کاری و تقویت ارتباطات اجتماعی
- نظارت بر ارگونومی محیط، لوازم و تجهیزات
- همکاری تیمی جهت تهیه بروشور، پمفلت آموزشی، کتابچه و ... بمنظور آموزش آسان سالمند و کادر مراقبتی

- تکمیل پرونده شامل ارزیابی اولیه، دوره ای و طراحی و انجام مداخلات تخصصی
- آموزش کادر مراقبت در خصوص مشکلات حرکتی سالمندان و عوارض و پیامدهای بی حرکتی آنان و نحوه پیشگیری از آن در صورت عدم حضور فیزیوتراپیست
- مستندسازی اقدامات در پرونده توانبخشی

ماده ۸

فضای فیزیکی

فضای فیزیکی مرکز بایستی متناسب با انواع خدمات درمانی و توانبخشی ارائه شده در مرکز و نیز تعداد سالمند بستری باشد که حداقل فضای فیزیکی مورد نیاز به شرح زیر می باشد:

۸-۱: اتاق معاینه پزشک به مساحت حداقل ۹ متر مربع

۸-۲: اتاق مسئول فنی، روانشناسی و مددکاری (مشترک) به مساحت حداقل ۹ متر مربع

۸-۳: فضای فیزیوتراپی و کاردرمانی به مساحت حداقل ۲۴ متر مربع

۸-۴: ایستگاه پرستاری مجهز به قفسه قفل دار داروهای ضروری به مساحت حداقل ۶ متر مربع

تبصره ۱: در فضای فیزیکی معرفی شده برای دریافت مجوز بهره بردار ی، فعالیت های غیر از درمان و توانبخشی سالمندان تحت پوشش مرکز مجاز نیست.

۸-۵: اتاق سالمند با گنجایش حداکثر ۶ نفر و حداقل مساحت ۴ متر مربع برای هر نفر

تبصره ۲: حداقل ۱۰٪ ظرفیت کل مرکز می تواند به صورت اتاق یک نفره باشد.

تبصره ۳: در صورت تبدیل فضای عمومی مرکز به اتاق یک نفره با توجه به کاهش ظرفیت باید تغییرات با هماهنگی بهزیستی استان صورت پذیرد.

۸-۶: اتاق استراحت پرستاران، بهیاران و مراقبین به مساحت حداقل ۱۲ متر مربع

۸-۷: اتاق قرنطینه به مساحت حداقل ۹ متر مربع

۸-۸: اتاق مطالعه (کتابخانه) و نمازخانه حداقل به مساحت ۱۲ متر مربع

۸-۹: سالن غذاخوری و سالن اجتماعات به مساحت حداقل ۳۰ متر مربع

۸-۱۰: فضای آموزشی به مساحت حداقل ۱۵ متر مربع

۸-۱۱: فضای ملاقات خصوصی خانواده و سالمند حداقل به مساحت ۱۲ متر مربع

۸-۱۲: آشپزخانه با حداقل فضای ۲۰ متر مربع جهت طبخ غذا

۸-۱۳: سرویس بهداشتی سالمندان (به ازای هر ۱۰ نفر یک دستشویی و ۱۵ نفر یک حمام)

۸-۱۴: فضای رختشویخانه با مساحت مناسب

۸-۱۵: سرویس بهداشتی متناسب با تعداد پرسنل مرکز

۸-۱۶: محوطه باز و فضای سبز جهت انجام فعالیت های رفاهی و تفریحی سالمند

تبصره ۴: استفاده از فضاهای موجود در مرکز جهت بهره‌وری آموزشی (فضای آموزشی)، در صورتی که باعث اختلال در برنامه‌ها و ارائه خدمات مرکز نگردد، بلا مانع می‌باشد.

تبصره ۵: در مراکز با ظرفیت اسمی بالای ۵۰ نفر، اتاق نگهبانی با مساحت حداقل ۸ مترمربع به فضای فیزیکی موردنیاز اضافه می‌گردد.

تبصره ۶: توسعه‌ی فضاهای جدید تعریف شده در دستورالعمل برای مراکز موجود الزامی نمی‌باشد بدیهی است در صورت تغییر مکان مراکز موجود و نیز در مورد مراکز جدید التاسیس، رعایت کلیه موارد مندرج فوق ضروری می‌باشد.

ماده ۹

شرایط اختصاصی ساختمان

۹-۱: اتاق سالمند یا کلاس آموزشی آنان باید دارای پنجره و نور طبیعی باشد.

۹-۲: چیدمان فضاها می‌باید مناسب تردد راحت سالمند باشد

۹-۳: نصب وسیله مناسب مانند آیفون، زنگ اخبار جهت دسترسی آسان و اطلاع از وقوع حادثه در محل اقامت، دستشویی و حمام ضروری می‌باشد.

۹-۴: وجود امکانات لازم مانند آسانسور بالابر، سطح شیب دار جهت جابجایی و تردد سالمند و دسترسی به ترازهای بالاتر الزامی است.

۹-۵: امکان استفاده آسان سالمند از تلفن فراهم باشد.

۹-۶: تراز کف در طرفین کلیه درها یکی بوده و حداکثر ارتفاع آستانه ۲ سانتی متر می‌باشد.

۹-۷: حداقل عرض مفید بازشودرهای فضاهای مورد استفاده سالمندان باید ۹۰ سانتی متر باشد.

۹-۸: حداکثر ظرفیت اتاقهای عمومی در مراکز شبانه روزی ۶ نفر می‌باشد.

۹-۹: طبقات زیر همکف (زیرزمین) نمی‌تواند به عنوان اتاق سالمند در نظر گرفته شود.

۹-۱۰: تخت سالمند باید در ابعاد $90\text{cm} \times 200\text{cm}$ با ارتفاع مناسب باشد.

۹-۱۱: استفاده از تختهای بیمارستانی در خصوص سالمند وابسته بلامانع است.

۹-۱۲: وجود حمام و سرویس بهداشتی استاندارد قابل استفاده سالمندان در هر طبقه الزامی است.

۹-۱۳: همه فضاهای مرکز اعم از سالن‌ها، اتاق‌ها و سرویس‌های بهداشتی می‌بایست مجهز به دستگیره کمکی جهت تردد سالمندان باشد.

۹-۱۴: ساختمان مورد نظر می‌بایست در مکانی واقع شود که دارای آرامش نسبی بوده و حتی المقدور از پاکیزگی هوا برخوردار باشد.

۹-۱۵: وجود سکوی شستشو و صندلی متحرک و ویلچر مخصوص حمام جهت تسهیل استحمام سالمندان

ماده ۱۰

تجهیزات و لوازم تخصصی مورد نیاز

۱-۱۰: لوازم پزشکی و پرستاری

درجه اندازه گیری حرارت، فشارسنج، گوشی پزشکی، برانکارد، تخت معاینه، پاراوان، ترازوی پزشکی، ساکشن، ف و ر کپسول اکسیژن، ست احیاء شامل لارنگوسکوپ، لوله تراشه، آمبوبگ و داروهای تزریقی مورد نیاز و وسایل و لوازم خدمات پرستاری، لوازم طبی مصرف شدنی و تشک مواج تبصره: مرکز باید مجهز به قفسه نگهداری پرونده پزشکی معلولان باشد.

۱۰-۲: تجهیزات فیزیوتراپی و کاردرمانی

دستگاه TNS-تئریک الکتریکی گالوانیک و فارادیک - مادون قرمز- اولتراسوند- مخزن هات پک و ضمائم- ماساژور دستی- فریم همراه با وسایل تعلیق و تخت- پارالل و آیچ- چرخ شانه- دوچرخه ثابت- پولی و ضمائم- ست دست ورزش- ویلچر- انواع عصاها و واکر- خمیردرمانی- مت درمان- نردبان انگشتی-ودج تقویت کوادریسپس-تخت درمان کاردرمانی

۱۰-۳: تجهیزات مورد نیاز در بخش روانشناسی

۱-۱۰-۳: وسایل آموزشی و کمک آموزشی و تفریح درمانی و انواع تست های روانشناسی

۱۰-۴: تجهیزات آموزشی، تفریحی، هنری و ورزشی

۱-۱۰-۴-۱: تلویزیون حداقل ۲۱ اینچ به تعداد حداقل ۲ دستگاه.

۲-۱۰-۴-۲: یک دستگاه پخش صوتی-تصویری

۳-۱۰-۴-۳: وسایل تفریحی و ورزشی شامل: شطرنج، دارت آهن ربایی، جداول مختلف وسایل با توجه به علاقه

مندی سالمندان

۴-۱۰-۴-۴: میز و صندلی مناسب سالمند جهت کلاس آموزشی

۱۰-۵: تجهیزات اتاق سالمندان

برای هر سالمند:

- تخت بستری دارای ارتفاع مناسب بر اساس میزان استقلال سالمند و تشک استاندارد با توجه به شرایط سالمند
- کمدها یا دراور
- صندلی مناسب و ایمن

ماده ۱۱

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۲۶ تبصره توسط حوزه معاونت امور توانبخشی ، دفتر امور مراکز مراقبتی توانبخشی بازنگری و در سال ۱۳۹۱ در شورای مدیران حوزه معاونت امور توانبخشی کشور به تصویب رسید و هرگونه تغییر در آن مستلزم تأیید مجدد شورای مذکور می باشد.